

พรทศสมฤทธิ

ธรรมเนียมการให้พร

สังคมไทยโบราณนิยมให้ผู้ที่ให้พรเป็นผู้ที่มีอาวุโสกว่าผู้รับพร
ระยะหลังเกิดการนิยมส่งบัตรอวยพร จึงมีผู้น้อยจำนวนมาก
เขียนคำอวยพรให้แก่ผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ

การสร้างคำ

คำสมาสและคำสนธิ

คำสมาสและคำสนธิ

คำสมาสและคำสนธิ มีลักษณะเฉพาะคือ **ต้องเป็นคำที่มา**
จากภาษาบาลี และสันสกฤตมาสมาสหรือสนธิกันเท่านั้น
ถ้ามีภาษาอื่นรวมอยู่ด้วยจะไม่ใช่คำสมาสหรือคำสนธิ

คำสมาส

คือการนำเอา**ภาษาบาลี** – **สันสกฤตตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป**
มา**เรียงต่อกัน** ทำให้เกิดคำใหม่และมีความหมายใหม่
แต่ยังมีเค้าความหมายเดิมอยู่ มีหลักสังเกตดังนี้

๑. ต้องเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี – สันสกฤต เท่านั้น

(บาลี-บาลี, สันสกฤต – สันสกฤต, บาลี – สันสกฤต, สันสกฤต - บาลี)

วาทภัย + ภัย (บาลี + บาลี) → วาทภัย (ภัยอันเกิดจากลม)

ประถม + ศึกษา (สันสกฤต + สันสกฤต) → ประถมศึกษา (การศึกษาขั้นต้น)

อัสวะ + मुख (สันสกฤต + บาลี) → อัสว मुख (หน้าม้า)

ทันตะ + แพทย์ (บาลี + สันสกฤต) → ทันตแพทย์ (หมอทำฟัน)

๒. ต้องแปลความหมายจากคำหลังไปคำหน้า เช่น

มหाराช หมายถึง

ราชาผู้ยิ่งใหญ่

นาฏศิลป์ หมายถึง

ศิลปะการร่ายรำ

ปัจฉิมวาจา หมายถึง

คำพูดครั้งสุดท้าย

*** แต่มีข้อยกเว้นบางคำที่แปลจากคำหน้าไปคำหลัง

๓. ท้ายศัพท์ตัวแรกห้ามใส่รูปสระ อะ และไม้ทัณฑฆาต เช่น

ธุระ + กิจ → ธุรกิจ
วาทะ + ศิลป์ → วาทศิลป์
ครุศาสตร์ + บัณฑิต → ครุศาสตรบัณฑิต

*** ยกเว้น : คำว่า “กิจจะลักษณะ” ที่ประวิสรรชนีย์ได้

๔. ต้องออกเสียงสระที่ท้ายศัพท์ตัวแรก เช่น

อุณฺหณฺมิ

อ่านว่า อุณ – **หะ** – พุม

ประวัติศาสตร์

อ่านว่า ประ – หวิด – **ติ** – สาด

มาตุณฺมิ

อ่านว่า มา – **ตุ** – พุม

***** คำสมาสบางคำนิยมอ่านตามแบบไทย คือ ไม่ออกเสียงสระที่ท้ายศัพท์แรก
ถือเป็นข้อยกเว้น ให้อ่านตามความนิยม เช่น**

เกษตรศาสตร์ อ่านว่า กะ – เสด – สาด (ชื่อเฉพาะของมหาวิทยาลัย)

ชาตินิยม อ่านว่า ทาด – เจ – ดี

๕. คำว่า วร, พระ ตามด้วยภาษาบาลี – สันสกฤตถือเป็นคำสมาส
เพราะ “พระ” แผลงมาจาก “วร”

วรกาย

วรชายา

พระโอรุขั้

พระนาสิก

พระกรรณ

พระบาท

*** ยกเว้นคำที่ประสมกับคำที่มาจากภาษาอื่น ไม่ถือว่าเป็นคำสมาส เช่น

พระสนม

พระอู่

๖. คำที่ลงท้ายด้วยคำว่า **ศึกษา ศาสตร์ กรรม ภาพ ภัย ศิลป์**
วิทยา กร ส่วนมากมักเป็นคำสมาส

จริย**ศึกษา**

วิทยาศาสตร์

พันธุ**กรรม**

มโน**ภาพ**

วาท**ภัย**

วาท**ศิลป์**

กวี**วิทยา**

จิตร**กร**

คำสนธิ

คำสนธิ คือ คำสมาสชนิดหนึ่ง เพราะเกิดจากคำมูลใน
ภาษาบาลี – สันสกฤต ตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมาเชื่อมให้ติดเป็นคำ
เดียวกัน โดยการสนธิมีอยู่ ๓ ชนิดคือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ
และนฤคหิตสนธิ

๑. สระสนธิ คือการนำคำบาลี – สันสกฤตมาสนธิกับคำที่
ขึ้นต้นด้วยสระ มีหลักดังนี้

ก. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง เช่น

หิมะ + อาลัย **ตัด** **อะ** **ใช้** **อา** **สนธิเป็น** **หิมาลัย**

ข. ตัดสระท้ายคำหน้า ใช้สระหน้าคำหลัง แต่เปลี่ยน

อะ เป็น อา

อิ เป็น เอ

อุ เป็น อู, โอ

แล้วสนธิตามข้อ ก เช่น

ราช + อธิราช

ตัด อะ แรก ใช้ อะ หลัง แต่เปลี่ยนเป็น อา สนธิเป็น **ราชาธิราช**

ค. เปลี่ยนสระท้ายที่ท้ายคำหน้าจาก อี อี้ เป็น ย, และ
อุ อุ เป็น ู เสียก่อน แล้วสนธิตามหลักข้อ ก และข้อ ข เช่น

ธนู + อาคม เปลี่ยน อุ เป็น ู เป็น **ธนู** สนธิเป็น **ธนูวาคม**

๒. พยัญชนะสนธิ คือ คำบาลี – สันสกฤตที่นำมาสนธิกับ
พยัญชนะ มีหลักดังนี้

ก. คำที่ลงท้ายด้วย ส สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ส เป็น โอ
เช่น

มนัส + ธรรม เปลี่ยน ส เป็น โอ สนธิเป็น **มโนธรรม**

ข. อุปสรรค ทุส กับ นิสฺ สนธิกับพยัญชนะ เปลี่ยน ส เป็น ร
เช่น

ทุส + ชน เปลี่ยน ส เป็น ร สนธิเป็น ทุรชน

๓. นฤคหิตสนธิ คือ คำบาลี – สันสกฤตที่นำมาสนธิกับ ° (นฤคหิต) มีหลักดังนี้

ก. นฤคหิตสนธิกับสระ เปลี่ยน ° เป็น ม ก่อนมาสนธิ ตามหลักสระสนธิ เช่น

สํ + อาคม เป็น สมากม

ข. นฤกหิตสนธิกับพยัญชนะวรรค เปลี่ยน °
เป็นพยัญชนะท้ายวรรคนั้นก่อนสนธิ เช่น

สนธิกับวรรค กะ เปลี่ยน ° เป็น ง
เช่น ส° + เกด → สังกेत

สนธิกับวรรค จะ เปลี่ยน ° เป็น ฉ
เช่น ส° + จร → สัจจร

อ้างอิง : จงชัย เจนหัตถการกิจ (๒๕๕๑)
พรทิพย์ แฝงสุด (๒๕๕๔)